

6. Tereziina krize a milost obrácení

1542 - 1554

Tereziina krize a opuštění modlitby

- Končí období pod novicmistrovou a Terezie nabývá jisté nezávislosti
- Opouští nemocničku (po svém uzdravení v r. 1543?)
- Terezie uvádí do života modlitby svého otce (od r. 1538), přítelkyně mnišky i další lidi (v klášteře se kolem ní vytváří skupina mnišek – učednic)
- Narůstá počet návštěv, které „není možné odmítat“
→ a s nimi roste rozptýlenost

Terezie trpí:

- pokušením průměrnosti
- ztrácením času v klášterní hovorně
- trpí pocitem, že předstírá to, co není...
- asi v polovině r. 1543 **opouští modlitbu** (opuštěním modlitby se dotkne dna ve svém duchovním životě: *bylo to největší pokušení, jaké jsem měla* (Ž 7,11))

Nemoc a smrt D. Alonsa (1544)

Terezie opouští klášter, aby pečovala o otce

(možná zápal plic vyvolal empyém)

24. 12. 1543 D. Alonso umírá

26. 12. 1544 je soudně otevřena závěť (nový rok začínal 25.12.),
a tím začíná táhlý proces rozpadu Tereziina domova:

- svědci vypovídali o téměř 40 letech domácího života rodiny; o dluzích, výdajích, zvycích i přehmatech Dona Alonse...
- 2. 10. 1548 je vynesena příznivý rozsudek pro paní Marii, v krátké době jí má být devíti dnů odevzdána „polovina hlavních domů..., které se jeví být získány a nabyty během manželství zmíněného Alonse... a Doni Cataliny del Peso...” a obrovské množství peněz
- Antonín, Augustin a Petr odcházejí do „Indií“ (Ameriky)
- Juana jde za Terezií do Vtělení (1553 se provdá za Juana de Ovalle a ten se v r. 1557 znovu pokusí zahájit soudní řízení)

Terezie se začne zpovídat u P. Vicenta Barróna OP (zpovědník otce):

- povzbuzuje ji k modlitbě
- k čtrnáctidennímu sv. přijímání

Stanovuje si přesný čas modlitby a je mu věrná přes všechn duševní odpor. Dosahuje od sebe samé **rozhodného rozhodnutí**.

Návrat k modlitbě ale nebyl snadný, potřebovala k němu sílu vůle.

(srov. TA 26,3)

→ **KRIZE SE MĚNÍ V ZÁPAS** (TA 26,2)

Tereziino vnější chování je bezúhonné

(dle svědectví byla bezvadná, zbožná, nesmlouvavá se zlem, podporovala ctnost, byla velmi observantní, kající, až skrupulózně spolehlivá),

avšak Terezie **nedokáže přetrhat citové vazby** a všechna přátelství, která klášter Vtělení nejen dovoluje, ale i doporučuje.

Terezie na celý problém nahlíží ve světle povolání k plnosti, které v sobě pociťuje:

- 1) „Ráda bych uměla popsat ono zajetí, ve kterém vězela v těchto dobách má duše, neboť jsem dobře chápala, že jsem v něm byla, a nedokázala jsem pochopit, v čem spočívalo, ani *jsem nemohla zcela uvěřit, že to, co ani sami zpovědníci nevnímali jako kdovíjak závažné, by bylo tak zlé, jak jsem to cítila ve své duši*. Dokonce jeden z nich... mi řekl, že příležitosti a vztahy tohoto druhu by mi nemohly škodit, ani kdybych dosáhla nejvyšší kontemplace. (...) Avšak *má duše chápala, že nedělá to, co byla povinna vůči tomu, jemuž tolik dlužila*“ (Ž 8,11).
- 2) „Byla jsem nemocná na duši... zapletená v mnoha marnostech, i když *ne do té míry, že bych se vědomě nacházela ve smrtelném hříchu po celou tuto velmi promarněnou dobu*“ (Ž 7,14).

(Sicari 72/73)

Terezie kolísá a „bloudí“:

„Na tomto rozbouřeném moři jsem strávila téměř dvacet let, padala jsem a povstávala... *Můj život byl jedním z nejsmutnějších, jaké si lze představit, protože jsem neměla potěšení z Boha, a ani jsem nenacházela štěstí ve světě...* (Ž 8,2).

„Vedla jsem život plný strádání, protože v modlitbě jsem lépe vnímala své viny: *na jedné straně mě volal Bůh, na druhé jsem já následovala svět. Všechny Boží věci ve mně vzbuzovaly velkou radost, a ty světské mě držely spoutanou. Zdálo se, že jsem chtěla za jakoukoli cenu smířit tyto dva opaky, tak nepřátelské jeden k druhému...* (Ž 7,17).

„Toužila jsem žít – neboť *jsem správně tušila, že nežiji, nýbrž jen zápasím se stínem smrti – a neměla jsem nikoho, kdo by mi dal život, a já si ho nemohla nikde vzít sama*“ (Ž 8,12).

„*Má duše již pociťovala únavu a ačkoli chtěla, její špatné zvyky jí vůbec nenechávaly si odpočinout*“ (Ž 9,1).

Vedla zápas mezi Bohem vyžadujícím veškerou lásku a Terezií, která nechápala, proč by měly nejdříve všechno opustit.

Bůh jí pomáhal, obdarovával milostí, varoval ji před nebezpečím:

- vidění rozhněvané tváře Krista (1543; Ž 7,6)
- ropucha
- prostřednictvím jedné její příbuzné, mnišky

(EOS 169-170)

Ó, Pane mé duše! Jak bych mohla vychválit milosti, které jste mi v těchto letech udělil? A jak jste mě v době, kdy jsem Vás já víc urážela, zakrátko připravil velikánským pokáním, abych Vaše dary a milosti okoušela! (...) Velkými dary jste trestal má provinění (Ž 7,19).

V průběhu dvaceti let krize byla pro ni modlitba nejprve *nemilosrdným světlem obnažujícím každou marnost*, později *milosrdným paprskem, který postupně dává všemu jiný obsah a hodnotu*.

(Sicari 73)

Později vinu přičítá také:

- nejednoznačnému životu ve Vtělení: „Ó, velikánské zlo, velikánské zlo řeholníků... kde jsou v jednom klášteře dvě cesty: [jedna] ctnosti a řeholní kázně a [druhá] nedostatku řeholní kázně a obě jsou takřka stejně silné! (Ž 7,5)
- absenci pomoci zpovědníka: „Veškerá škoda spočívala v tom, že jsem neodstranila kořen příležitostí, a ve zpovědnících, kteří mi pramálo pomáhali“ (Ž 6,4)

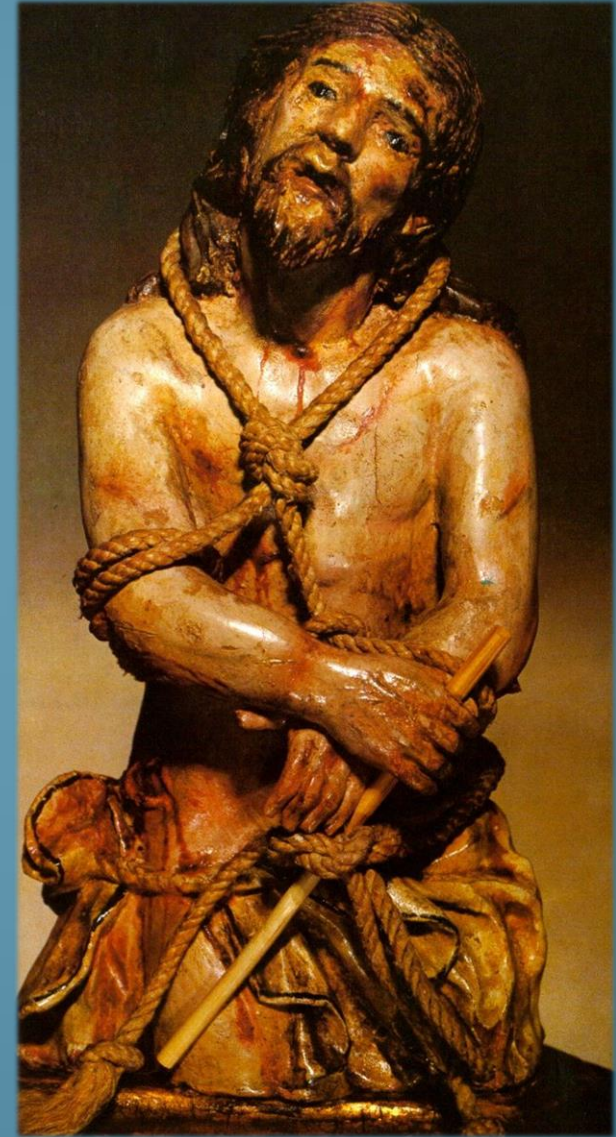
Přes nedostatek této dvojí pomoci – ze strany komunity a ze strany zpovědníků – její bitva byla bitvou, kterou musela vybojovat o samotě sama se sebou, aby přijala povolání, které jí Bůh dal a objevila hluboký smysl svého života.

Obrácení na jaře 1554

Terezianisté nejsou jednotní v otázce, kolik bylo Tereziiných konverzí ani v určení, která byla ta definitivní...

Konverzi popisuje v Ž 9 ve dvou epizodách:

- modlitba před velmi zraněným Kristem
 - příhoda nejspíše následuje až po četbě Vyznání
 - existují dvě tradice:
 - obraz Krista s Magdalénou
 - polychromovaná soška Ecce Homo
- četba Vyznání sv. Augustina:
 - pravděpodobně začátkem r. 1554 po vydání překladu Vyznání

Četba Vyznání sv. Augustina

„Když jsem dospěla k jeho obrácení a četla jsem, jak zaslechl onen hlas v zahradě, zdálo se mi, že to Pán dal mně, podle toho, co cítilo mé srdce. Po delší chvíli jsem se celá rozpouštěla v slzách a u sebe samé s velkou sklíčeností a (s velkým) trápením. Ó, jak trpí duše, chraň Bože, když ztrácí svobodu, kterou měla mít, aby byla paní, a jakými muky trpí! Nyní sebe samu obdivuji, jak jsem mohla žít v takových mukách. Kéž je Bůh chválen, že mi dal život, abych vyšla ze smrti tak smrtelné“ (Ž 9,8).

- Terezie při četbě 8. kapitoly prožívá silné pohnutí – vnitřní otřes
- dotkne se dna svého svědomí, uvědomí si svou radikální bezmocnost
- svěřuje se tomu, kdo ji hledá jako první

„Prosila jsem Pána, aby mi pomohl; avšak musela jsem (nejspíš) – jak se mi teď zdá – mít malou důvěru, kterou bych vkládala do Jeho Výsosti, a neztratila jsem ji úplně v sebe samu. Hledala jsem lék, vynakládala úsilí; avšak nemohla jsem pochopit, že všechno to málo prospívá, pokud je sice zcela odstraněna naše důvěra v sebe, ale nevkládáme ji do Boha.“
(Ž 8,12).

Modlitba před velmi zraněným Kristem

„Stalo se mi, že když jsem jednoho dne vstupovala do oratoře, spatřila jsem **zpodobení**, které tam přinesli k přechování... Šlo o Krista velmi zraněného, a tak zbožné (zobrazení), že když jsem na něho hleděla, celá jsem se znepokojila, že ho vidím takového, neboť (zobrazení) dobře představovalo, čím pro nás prošel. Bylo to tak (silné), co jsem cítila ohledně zla, kterým jsem se mu odvděčila za ony rány, že – jak se mi zdá – mi pukalo srdce, a vrhla jsem se k němu s velkým proléváním slz a prosila ho, aby mě už jednou provždy posílil, abych ho neurážela... Zdá se mi, že jsem mu tehdy řekla, že se odtamtud nehnu, dokud mi neudělí, oč ho prosím.“ (Ž 9,1.3)

- Terezie dostává sílu obrátit směr pohledu: prožívá Jeho pohled na ni, a to s celou tíhou toho, že On ji vykoupil
- V Terezii se „rodí nový člověk“, prožívá konverzi; Jde o krok od zpřítomňování Ježíše k jeho přítomnosti

„Stávalo se mi při tomto zpřítomnění, kterým jsem se uváděla ke Kristu, jak jsem řekla, a dokonce někdy i při četbě, že mi náhle přišel pocit Boží přítomnosti, při kterém nešlo nijakým způsobem pochybovat o tom, že je v mém nitru nebo já celá pohroužena v něm. Nebylo to na způsob vidění; myslím, že se tomu říká mystická teologie“ (Ž 10,1).

„Kéž je Bůh chválen, že mi dal život, abych vyšla z tak smrtelné smrti“ (Ž 9,8); „po těchto dvou věcech: tak velké sklíčenosti a zkroušenosti svého srdce, jsem se začala více oddávat modlitbě a méně se věnovat věcem, které mi škodily..., vzrostly duchovní milosti“ (Ž 9,9); „Myslím tím, jiný, nový život. Ten doposud byl můj. Ten, který jsem začala žít od chvíle, kdy jsem začala objasňovat ony věci o modlitbě, je život, který žil Bůh ve mně..., Kéž je Pán chválen, že mě osvobodil ode mne samé“ (Ž 23,1)

Když se Terezie se dívá za sebe, vidí svůj předchozí život jako život velké hříšnice už jen pro ztrátu času a že konverzi tak dlouho odporovala...

Mnozí tuto konverzi nepovažují za poslední, ale za impuls, který ji otevřel úplné a definitivní konverzi.

Ta nadešla o několik let později (asi kolem Letnic r. 1556), když uslyšela ze rtů Pána slova: „Nechci už, abys rozmlouvala (/aby ses stýkala) s lidmi, nýbrž s anděly“ (Ž 24,5)

„To se dokonale vyplnilo, neboť jsem už nikdy nedokázala uzavřít přátelství ani mít útěchu nebo výraznější lásku, leč k osobám, u nichž poznávám, že je mají vzhledem Bohu a snaží se mu sloužit, ani to nebylo v mé moci... Pokud toto nepoznávám nebo nejde o osobu, která pěstuje modlitbu, je mi bolestným křížem s někým takovým jednat. Je tomu tak, jak jsem naprosto přesvědčená, bez jakékoli výjimky“ (Ž 24,6).

(Secundino Castro)

Terezie se naplno oddává modlitbě a množí se mystické milosti; obvykle prožívá modlitbu klidu, mnohdy též modlitbu sjednocení (Ž 23,2)

Avšak není tak dokonalá, jak by si přála

→ narůstají její obavy

→ hledá duchovní osoby, které by jí poradily a pomohly rozluštit, „jaká je to modlitba, kterou má.“

Její první důvěrníci:

- D. D. Alonso Alvarez Dávila, „velký Boží služebník“
- D. František de Salcedo, „Svatý rytíř“
- Gaspar Daza, licenciát

Nebezpečná doba šířícího se protestantismu, osvícených (*alumbrados*), kauz falešných mystiků

František Salcedo

- příbuzný Terezie (jeho manželka byla sestřenicí manželky Tereziina strýce D. Pedra de Cepeda z Hortigosy)
- vyslechl „celý kurz teologie“
- „spořádaný člověk“ přísné a promyšlené zbožnosti

„Je velmi rozumný a velmi laskavý ke všem; konverzace s ním není tíživá, naopak velmi příjemná a milá, a přitom je i přímá a svatá, takže skýtá velké uspokojení těm, s nimiž jedná.“ „Byl ženatý, avšak žil tak příkladným a ctnostným životem a měl tolik modlitby a lásky, že z něho celého vyzařovala jeho dobrota a dokonalost.“ „Je to... bezmála čtyřicet let, co pěstuje modlitbu“ (Ž 23,6-7)

D. Alonso Alvarez Dávila

- Tereziin „bratranec“ (syn bratra či bratrance D. Alonsa)
- „člověk velmi vznešený rodem a ještě více ctností“ (nazývali ho Alonso Alvarez Světec)
- jeho dcera vstoupí do Sv. Josefa jako Marie od Sv. Jeronýma

Gaspar Daza

- vzdělaný duchovní (licenciát), přítel předchozích
- svatý muž, který v Terezii vzbuzuje bázeň
- výborný kazatel, velký dobrodinec, příkladný muž, horlivý podněcovatel ke svatým dílům modlitby, umrtvování a pokání, častému přistupování ke svátostem, úctě a kultu božských oficií a dalším cvičením lásky a milosrdenství
- velmi nedůvěřivý ke zjevením

Svatý rytíř

- více povzbuzuje;
- „*uměl mě léčit a měl pokoru a lásku, aby se mnou byl a snášel ten pohled, že ne ve všem jsem se napravovala. Rozlišoval věci a postupně mi dával způsoby, jak přemáhat démona.*“
- *Terezie k němu velmi přilnula, a jeho přísnost neuměla pochopit její citlivost*

Gaspar Daza

- nejprve neprojevil zájem o ni,
- pak jí předepisuje přísný plán
- chce, aby odstranila náklonnosti
- a všeho se zbavila NARÁZ

Terezie

- hledá oporu v knihách (*Výstup na horu Sión*)
- hodně se modlí a doporučí do modliteb druhých

„Tito dva Boží služebníci to vše prohlédli s velkou láskou a náklonností“ a řekli jí, „že podle všeho jejich společného mínění jde o démona“ (Ž 23,14).

Svatý rytíř jí doporučuje mladého jezuitu P. Diega Cetinu SJ

P. Diego Cetina SJ

- má 23 roků, čerstvě vysvěcený na kněze
 - prý průměrný zpovědník a kazatel
 - chabého zdraví a s „nemocnou hlavou“
 - podle Terezie: velký Boží služebník a velmi prozíravý
 - měl zdravý rozum a upřímnou zbožnost
-
- Terezii pochopí a podpoří
 - povzbuzuje ji k modlitbě a navrací ji k meditaci a kajícím cvičením, (chce aby odporovala usebrání a okoušením)
 - všechno vedl „způsobem milování Boha a jako ten, kdo nechává svobodu“ → to jí vlévá odvahu, více se odhodlá k pokání

- P. Cetina musí odejít, jeho vedení trvalo sotva dva měsíce,
 - v květnu 1555 na jeho místo přichází P. Juan de Prádanos,
 - a v květnu do Ávily přijíždí vévoda P. František Borgiáš SJ,
 - P. Cetina zprostředkuje Terezii setkání,
 - avšak odchodem zpovědníka utrpí její zdraví
- opět odchází z kláštera (k manželce Svatého rytíře)

P. František Borgiáš SJ

- chápe, že jde o Ducha Božího a že není třeba odporovat darům modlitby
- T. má začínat modlitbu meditací Pašijí, dokud Pán nepozvedne jejího ducha

D. Guiomar Ulloa

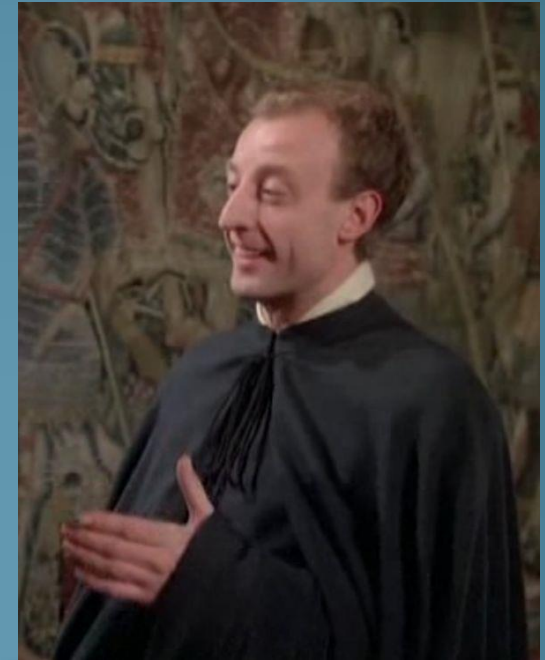
- vdova „velkých kvalit a modlitby“, se kterou se Terezie sblíží „jakoby byla její sestra“
- dle svědectví velmi krásná a dříve velmi marnivá
- velmi rozumná a hodně elegantní,
- pak velmi upřímná, ctnostná a svatá
- měla 4 děti, ovdověla, když jí bylo 25 let
- setkává se s Terezii v r. 1555, když je jí 28 (Terezii je 40) a přivede ji do svého domu
- zpovídá se u P. Juana Prádanose SJ a doporučí ho také Terezii

(EOS 208 a 211)

P. Juan Prádanos SJ

- od května vicerektor v Ávile, zůstane do r. 1558
- spolunovic Cetiny, který dosahuje zářnějších kvalit
- 27 roků, 5 roků jezuita
- umí Terezii povzbudit, vede ji s rozvahou
- doporučuje jí modlitbu *Veni Creator*,
během ní prožije „duchovní zasnoubení“
(nejspíš o Letnicích 1556 v paláci D. Guiomar)

„Tento otec mě začal víc uvádět do dokonalosti. Řekl mi, že **abych** zcela uspokojovala Boha, nesmím nic opomenout udělat; také *mě vedl* s velkou schopností a jemností, neboť má duše ještě vůbec nebyla *dost* silná, nýbrž velmi křehká, zvláště v tom, aby opustila některá přátelství, jež měla. I když jsem jimi neurážela Boha, byla v *nich* velká náklonnost a mně se zdálo, že by bylo velkou nevděčností je opustit; a tak jsem se ho ptala, že pokud tím neurážím Boha, proč bych měla být nevděčná.“

(Ž 24,5).

„Zmocnilo se mě tak vznešené uchvácení, že mě takřka vytrhlo ze mne samotné, o čemž jsem nemohla pochybovat, neboť to bylo velmi zjevné. Bylo to poprvé, co mi Pán udělil tuto milost vytržení. Porozuměla jsem tehdy těmto slovům: „**Nechci už, abys rozmlouvala s lidmi, nýbrž s anděly**“... To se dokonale vyplnilo, neboť jsem už nikdy nedokázala uzavřít přátelství ani mít útěchu nebo lásku, leč k osobám, u nichž poznávám, že je mají vzhledem Bohu a snaží se mu sloužit, ani to nebylo v mé moci ... Od onoho dne jsem byla tak odvážná vzdát se všeho pro Boha, ...že už nebylo zapotřebí mi to přikazovat... Sama jsem se o to už snažila... Zde mi už Pán daroval svobodu a sílu, abych to uskutečnila. Tak jsem to řekla zpovědníkovi a zanechala jsem všeho ve shodě s tím, co mi přikázal...Kéž je Bůh navždy požehnán, že mi v jediném okamžiku daroval svobodu, které jsem ani se vší možnou pílí nedokázala dosáhnout sama, ačkoli jsem do toho často vkládala tolik síly, že mě to stálo mnoho zdraví .“ (Ž 24, 5-8)

V její duši zavládne pokoj, vášně ji již nezneklidňují. Dle svědectví D. Guiomar je sice nemocná, ale velmi oddaná modlitbě a pokání.

V domě D. Guiomar se setkává s Marií Diaz

Kolem Velikonoc se opět setká s P. Františkem Borgiášem

Na podzim 1557 se Terezie s D. Guiomar starají o nemocného

Prádanose jako jeho ošetřovatelky

Během pobytu o D. Guiomar podniká několik cest:

- do Alby de Tormes k sestře Juaně
- měsíc strávila u svého bratrance (faráře) ve Villanueva del Aceral

María Diaz (*1495)

- venkovanka z Vita, svobodná, 72 roků,
- od svých 40 let žila v Ávile v pověsti svatosti,
- od r. 1557 u D. Guiomar (na popud svého zpovědníka Prádanose)
- její ctnosti hraničily s prostoduchostí,
- od Terezie se lišila přísností postojů a tím, že neměla útěchy v modlitbě (?)

Efrén de la Madre de Dios y Otger Steggink: *Tiempo y Vida de santa Teresa*; B.A.C.1996 (vlastní překlad);

Tomás Álvarez: *100 fichas sobre santa Teresa de Jesús*; Monte Carmelo 2007 (vlastní překlad);

Salvador Ros García: *La conversión de Santa Teresa*; *Revista de Espiritualidad* (63) (2004), str. 367-386; (vlastní překlad);

Antonio Maria Sicari: *Charisma Terezie z Avily*; KNA 2015; str. 56-59.

Secundino Castro: *Být křesťanem podle sv. Terezie, Proslulé obrácení (Ž 9)*; (vlastní překlad).

Použité zkratky

EOS - Efrén de la Madre de Dios y Otger Steggink: *Tiempo y Vida de santa Teresa*; B.A.C.1996;

Sicari – Antonio Maria Sicari: *Charisma Terezie z Avily*; KNA 2015;

TA - Tomás Álvarez: *100 fichas sobre santa Teresa de Jesús*; Monte Carmelo 2007;

Ž – Terezie od Ježíše: *Život* (nevydaný překlad P. Vojtěcha Kohuta OCD).

Obrázky a snímky

Fotografie postav jsou převzaty z filmu *Teresa de Jesús* z r. 1984, který režírovala Josefina Molina;

Google obrázky (podrobnosti o zdrojích ve zvláštním souboru o zdrojích obrázků).